

205235

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul XXII.

Nr. 196.

Dascălul Ioniță

Povestire din viața dela țară.

De

Ion Pop-Reteganul.

Editura Asoc. „Astra”, Sibiu, Str. Șaguna 6.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“, „ASTRA“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele CAROL II.

Președinte activ:

Vasile Goldiș.

Vice-președinte:

Dr. Gh. Preda.

Vice-președinte:

Nicolae Togan.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de frunțiși din toate păturile societății românești.

E datoria fiecărui bun român să sprijinească „Asociațiunea“, cetind publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 22-lea.

1932.

Nr. 196.

Daseălul Ionișă

Povestire populară

De

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ion Pop-Reteganul.

— Publicație periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 8.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

Dascălul Ioniță.

— Nu-mi place! Nu! De felul felucului nu-mi place cum merg lucrurile 'n lume! Toate pleacă spre stricăre; coada veacului nu mai poate fi departe: mirozenii vedem pe cer, sus și semne pe pământ, jos: jos pe pământ semne rele; sus, în văzduh? ... Oh! stele cu coadă ca măfuroaiele, roșafă la răsărit, roșafă la sfințit, par'că nu-i alt modru, fără Antichrist e între noi! Pe soare-l mânâncă vârcolacii, la lună-i e chiar rușine să se mai uite în jos, către păcătoșii de noi! Tot semne rele, de cât care mai înspăimântătoare nu pot să vie nici la sfârșitul lumii, la sfârșitul veacului; semne de foc, că de foc o să piară în scurtă vreme lumea, că de apă n'a mai pieri, c'a pierit odată de apă,

când cu fata Noe cel bătrân, care a fost pui de român, că ni-o descoperit viia și ni-o făcut veselie; nu, de apă n'a mai pieri câtă vreme se vede pe cer curcubeul ăla, dar o să piară de foc, așa cetii în calendarul cel de 300 de ani. Săracă lume, cum îi mai arde, ca o căpiță de fân, par'că te văd fumegând!

Așa vorbea singur moș Ioniță, dascălul bisericii din Cremenea, preumblându-se prin casă cu mâinile la spate și oftând din adâncul sufletului. Apoi stete locului în mijlocul casei, își puse degetul pe frunte și după pușină gândire începu a cânta răgușit și cam pe nas:

Oh, lume, lume!
 Cum ți-aș pune nume,
 Că ești ficăloasă
 Și nenorocoasă?

Oh, lume, lume!

Afunci ușa se deschise și intră o muiere ca de șasezeci-șaptezeci de anișori, scurtă, groasă, zăcută de vărsat și cu părul alb ca de zină...

adecă ca de oaie voiam se zic; — era — nana-dăscălița, coasta stângă a lui moș Ioniță, dăscălița cea vestită a dascălului celui vestit din Cremenea, muierea cea mai cuvioasă și mai cucernică, cât în șapte calendare nu ia-i afla păreche.

— Dar ce te-a ajuns iară, bătrânule?“ zice ea; „ce te-a ajuns? Mai odinioară, când făceam foc în tindă, te auzii borbosind ceva, par'că ziceai oare un psalm de-a prorocului David — fie iertat — iar acum te aflu cântând de ale lumii; ai grije că te aud oamenii de pe drum și vor zice că ești beat, ori că... feri Doamne! ai nebunit de supărare că te-au lipsit de dăscălie!

— Ce ai să întrebi, babo? ce ai să întrebi? rogu-te, vorbește... au tu ești capul căsii? tu ești cântărețul bisericii? tu ești... adecă tu ai fost dascălul Ioniță? tu aduci acasă părăstase dela biserică și urcioare și colaci dela comândări? E! după a ta hărnicie vin toate aceste? Nu te me-

steca, rogu-te, nu te mesteca în trebile sofului tău, că el încă nu se mestecă în oalele tale!”

— Nu mă amestec, bătrânule, nu mă amestec în trebile tale, că nu le nici pricep, dar nu-mi cade bine când te văd supărat și... nu știu cum aș zice, ca să nu greșesc... și îngândurat!

— Că's îngândurat, o poate pricepe oricine, chiar și tu ca muiere ai putea-o pricepe, că acum nu ești de eri de alaltăieri cu mine, nici nu ești chiar copilă să nu poți pricepe că sunt îngândurat; da, îngândurat sunt, dar nu sunt nici beat de beutură, nici nebun de părere de rău după dăscălie, cum poate ar gândi unii nebuni, nu! Că tot eu sunt dascălul loniță, cântărețul cel vestit, eu am stat 30 de ani neîntreput între copiii satului, de i-am învățat un veac de om, babă! un veac de om, i-am învățat lucruri folositoare trupurilor și sufletelor noastre, dar nu i-am învățat bazaconii și nebunii! Acum, ce-i

drept, nu mai sunt dascăl la copii, în școală, că m'au scos afară, precum bine știi, dar sunt dascăl la biserică, sunt numai diacon, dar ian' să văd cine mai poate ținea cu mine la glasuri, la psaltichii, la irmoase?! Cine mai știe tipicul ca mine? Cine mai știe de-a rostul bogorodijnele și troparele și condacele și icoasele?! Ori unde, fie la nunți, fie la feștăni ori la prohoade, tot eu sunt fruntea — după nepotul meu, după popa, ba în multe sunt mai presus și de cât el, că de multeori îi spun eu: ce să zică și cum să facă. Dar nu pot de ciudă și de mânie, babă, nu pot de ciudă și de mânie, când văd lumea mergând spre pierire de-a postovala, chiar ca un bostan pe deal la vale!

— Ei bine și ce ai dumniata cu lumea? Noi suntem bătrâni, mânepoimâne nu mai suntem, cine va fi în urma noastră, — vedea-va el ce va mai face, noi suntem cu un picior în groapă și numai cu amândouă afară; nu avea grija lumii, bătrânule,

să ne vedem noi de bătrânețele noastre și de neputințele noastre.

— Știi ce, babă! eu de acestea mă bagi de viu în groapă, auzi? de viu mă bagi în mormânt! Mai eri-alaltăeri ziceai că amărâtul ăst de dascăluț, care a venit la copii în locul meu, copilandrul ăsta, ar fi bun coala de Lidia noastră, vezi, ziceai c'ar fi bun de noi, să între în neam, eu să-l mai învăț una-alta, ca după moartea mea să rămână el dascăl și diacon în locul meu, ca să nu scape biata Lidia noastră mai pe jos din cinste, decât cum fuserăm noi. Așa zicea-i?

— Așa, moșneagule, așa ziceam și așa zic și acum, că n'ar fi eu dreptate ca să iee pe alta, după ce în locul d-tale a venit, după ce d-ta i-ai făcut loc, ba — unde-i strein — i-afi făcut și plată mai mare.

— Hei, hei! bătrână, așa mă gândiam și eu; dar nu-s semne bune pe el, nu-s pe el semne bune de locul locului. Ce gândești! Azi merg la școală, îmi era dor să mai văd ce

rând e p'acolo; vezi, ca omul care știe c'a lăsat un ogor bun, vrea să vadă ce fac cu el ceice i-au luat locul. Adecă scandal, babo, scandal cu carul, nu altceva, era ce văzui în școala mea cea scumpă, a cărei dascăl fuseiu 30 de ani. Era să întru în pământ de ciudă și de rușine, după ce văzui, ce văzui, și-mi pare rău că eșii de acasă!

— D'apoi chiar ca dta nu mai poate ști, că-i tinăr bietul dăscăluș. Oare dumniata știu-ai ca azi, când erai de vârsta lui? Va învăța, ia-l numai cu buna, că-i tinăr, îți faci și o po-mană cu el și, vai, Doamne, ce pă-reche ar mai fi cu Lidia!

— Una ca aceea n'a fi, nu poate să fie! Ne-ar mânca rușinea târgului când am face una ca asta! Știi tu ce învăță el pe copii în școală?

-- Dar de unde să știu, că doară eu nu m'am dus să-l aud; apoi chiar să merg, de unde știu eu cum merg învățăturile?

— Ascultă dară:

Când am intrat în școală, copiii râdeau de gândeai că o să ia școala 'n slavă și numai văzându-mă pe mine mai încetară.

— Ei și era acolo dascălul?

— Vezi bine că era acolo, dar cine știe ce mirodenii le spunea, de râdeau așa cumplit. După ce întraiu eu în școală, ce-i drept, îi drept, copiii încetară cu râsul, că le era rușine de mine, dar tot mai bufnia câte unul să râdă, mai ales când se uitau unul la altul. Apoi mă puse dascălul să șed pe scaunul lui, dar gândiai că stau pe spini, de rușine. Că el, barem dintre mine să învețe copiii ceva de dai Doamne, începu la prostii: „Câte mâni ai tu, loane? Câți ochi? Dar urechi? Câte mâni are fiecare om? Câte picioare? Câte picioare au găinile? Dar porcul? Boul?!“

— Ian faci, rogu-te, că doară nu-i chiar nebun să întrebe pe copii prostii de aceste?

— Auzi, babă, din fir în păr după cum îți spun; de mințesc — se fiu câne ca cânele cel ce latră, auzitu-m'ai? Apoi se puse și-i învăță... asta nu știu cum o zicea, că oamenii au doi ochi și numai o gură, ca să vadă multe, dar se mânce puțin, ori doară să vorbească puțin; apoi zicea că au două picioare și alte nebunii îi învăța, dar un lucru de Doamne ajută nu auzii din gura lui.

— Atunci nu-i de noi, nu; că numai de răs la lume ne-am face, bine zici dumniata. Oh și ce gândiam că va fi bun de casa noastră! Oare ce zici, de l-ai lua cu buna, cu frumosul, nu l-ai putea aduce în calea creștinilor, nu l-ai putea băga în brazdă? Ți-ai face și pomană cu el, că-i străin, săracul, vezi dumniata, aici nu are mamă, nu are tată, nu are neamuri, care să-l învețe câte ceva bun; el, dacă apucă odată la nebunii, cu cei copii, apoi nu mai știe eși din ele: e copil și el; ian' cearcă, moșnege, că-ți faci pomană și... de l-ai putea aduce la

brazdă, să-l legăm cu Lidia noastră, de-ar fi dela Dumnezeu, că uite: băiatul e frumușel, glas are mândru, plată are bunișoară, și ce biată am agonisit noi într'o viață întreagă, încă n'om mai băga în groapă cu noi..“

— Cere-voiu și una ca asta, ei par'că văd că e înzădar.

Când fu seara mai tot satul știa că dascălul cel nou nu știe învăța copiii, că-i învață numai: câte picioare au găinile și din ce e făcut scaunul, ca și cum nu tot habăuceul ar ști nimicuri de aceste; dar ceva lucruri folositoare spre spășania sufletului nu-i învață, cum îi învață moș Ioniță, dascălul cel vechiu, că bagseama nici el nu știe.

Aceste toate le spusese nana dascălița la soru-sa, la crâsniceasa, cu legătura să nu spună nimănui; iar aceea le spusese la o cumătră și aceea la o vecină, tot cu acea legătură și așa mai departe, până seara era plin tot satul.

A doua zi dascălul Ioniță merge iar la școală, la aceea școală, unde atâta amar de vreme învățase copiii satului tot înțelepciune și adevăr și unde acum îi ține locul un tinăr flușturat, care nu mai atâta știe: câte picioare au găinile și din ce-i făcut scaunul. Și se gândia moș Ioniță mergând pe cale:

De aflu pe dascăluțul ăsta iară făcând răs din copiii oamenilor, povestind cu ei despre câni și mâțe, despre scaun și laviță, în loc să-i învețe slovele și numărășurile și ocinașele, atunci o să-l chem afară și să-i spun verde 'n buze că nu știe învăța copiii oamenilor și că numai îi strică; drept aceea să asculte și să iee pildă dela cei mai bătrâni, bună oară cum sunt eu. Așa gândia dascălul Ioniță, dar când fu în curtea școalei, mirarea lui fu mare că află pe dascăluț afară cu copiii; feciorașii erau într'un șir și fetițele în altul, tot unul lângă altul, cu fața cătră dascăl, care era în mijloc.

Chiar când intra dascălul Ioniță pe poartă, chiar atunci comanda dascălul

cest nou: fața! și copilașii stau obluca lumina, cu fața cătră el, cu picioarele oable și cu mânila lângă trup. Acum comanda: dreapta 'n sus! și copiii ridicară mâna dreaptă oblu 'n sus. Apoi: stânga sus! și copiii ridicară și stânga. Mânila jos! și copiii făceau întoemai.

Pușin, foarte pușin stătu dascălu loniță aci lângă nebuniile aceste și se duse de unde a venit, să nu-și umple sufletul de păcate, privind la acele fărădelegi, ori doară de frică că flușturatul acesta l-a pune și pe el în glidă, lângă copiii.

Dela școală merse moș loniță așă la popa: Bună ziua, părinte!

— Bună să-ți fie inima, moșule, ian' apropie-te de un scaun și șezi o leacă, să ne șadă stupii.

— Șadă binele și sănătatea părinte și nepoate, binele și sănătatea să șadă, dar eu n'am venit la ședere; la o jalbă am venit; am venit să mă jeluesc...

— Ce păcatele! Doară' nu te-a părăsit bătrâna cu necredință? Hai, șezi o leacă și-mi povestește ce năcazuri te-au ajuns din chiar senin? Știi bine că eu sunt popa babelor! Ți-o aduc, moșule, ți-o aduc, să fie chiar în Bosnia.

— Hm! încă-ți vine a glumi! Se vede că n'ai fost nici odată în școală, de când e amărâțul ăst de copilandru dascăl; nici odată se vede că n'ai fost pe la școală, să vezi ce face, și 'ncelea ți-ar fi datoria să mergi, că ești popă...

— Ba eu am fost, moșule, chiar și azi. Numai mai înainte am venit, când a scos copiii la gimnastică. Râs-am destul de răspunsurile cele nevino-vate ale copiilor; unul a zis că cocoșul are patru picioare, iar altul a zis că cânele rumegă, apoi ceilalți copii au râs și am râs și eu, dar dascălul numai cât a zimbit, apoi le-a arătat tipul cocoșului și le-a spus o poveste despre cocoș. Mie-mi place, moșule, cum a început el cu copiii;

vezi-i cum trag la școală? O să vedem să le aducem cărți și tăblițe, că dascălul e foarte priceput în umblarea cu copiii, apoi ce păreche ar mai fi cu Lidia noastră!

— Așa? Adecă dumniata-i prinzi încă parte? Adecă dta zici că e bine cum a început cu copiii? Atunci — să mă ierți, părinte — dar ori că glumești, ori că vrei a-ți bate joc de mine și de el, ori că...

— Nu mă pricep la trebile dascăliei?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Cam așa, părinte, cam așa!

— Bravo, moș Ionifă, bravo! bravissimo! Iată, eu nu mă supăr pentru vorba asta, dar îți spun serios că mie-mi place cum învață copiii și — de m'a finea D-zeu, — îi mai înmulțim plata și-l legăm cu verișoara Lidia, nepoata dtale.

— Ba, că una ca asta n'a fi până-mi stă capu'n sus.

— Nu te prinde tare, moșule, e'a fi...

— Adecă, ce să zic, de s'ar îndrepta, de ar lua pildă cum învățam eu copiii! Atunci doară — dar altcumba!

— Și cum învățai dăa copiii; mai eu ponturi decât el?

— Ce, ți-ai uitat? par'că eu te învățaiu mai întâiu carte românească, aici, în școluța asta a noastră!

— Așa e, zău, moș Ioniță, așa e! Par'că și acum te văd cum ne învățai:

— „Mă, câți D-zei sunt?“ Eu am zis: „Nu știu“. Iar dăa par'că acum văd cum m'ai dăscălit: — Noa vezi, măgarule, tu ești copil de popă și nu ști, dar ceialalți de unde să știe? Ți-oiu spune eu dară: E numai un D-zeu adevărat. Drept e că așa ne învățaiu?“

— Așa! Apoi doară nu era bine? Nu sunt acelea vorbe bune și sfinte? Nepoate popă, nepoate popă, ai-îți grije de popie!

— Dar ce te-a ajuns, moșule? Am zis eu doară că acelea nu ar fi vorbe bune? Sunt vorbe foarte bune, numai...

— Ce numai? Ce? Iar' spune, ori doară la carte a popiei ași învățat altfel?“

— Știi ce, moș Ioniță, hai să ne împăcăm; știi dăa că dreptul e al dăale,

că doară de aceea ești om bătrân; mie-mi place numai a glumi. Bine ne învățai dta, numai cât noi eram copii neastâmpărați și neascultători, de aceea eu de nu mergeam în oraș la școală, nu știam carte veci purerea vecinică.

— Și zău, părinte, dumitale-ți place cum învață fișingăul acesta pruncii?

— Place, moș Ionică, îmi place cum se cade.

— Atunci sănătate bună!

— O, ho, ho! Că nu merge așa cum gândești dta; aci eu sunt popă! Dta ca unchiu trebuie să stai până vine Aurel dela școală, să ne spună ce a învățat?

Într'aceea bătură 11 ore și îndată intră în casă un băiat buzdugănos, ca de 5 ani; era Aurel, feciorul cel mai mare al popii. Cât ce intră în casă se repezi la tatăl său, întrecându-se: tată, dă-mi o ață lungă să fac ham de patru cai.

— Bravo! frumos student are tata și harnic! eu credeam că tu, Aurel,

ai fost la școală, când colo — fie-ți trebuesc hamuri de patru cai!

— Că doară la școală am fost, dar Ion Secetă are un ham de patru cai și nu vrea să mi-l dea mie...

— Dacă-mi spui ce ați învățat azi, o să-ți cauf o ață; ian să văd ce ați învățat?

— Că azi ne-am jucat p'afară de-a cătanele, cu domnul învățător.

— Și ce ați mai făcut?

— Am cântat.

— Bravo, ian să te văd cum și tu cânta?

— Apoi îmi cauți o ață lungă?

— Caut...

Și copilul începu a cânta, fiulind de să-ți astupi urechile:

Drum bun, drum bun, doba bate,

Drum bun, bravi Români.

Cu sacul, cu sac pe spate,

Cu armele 'n mâni,

Fie la paradă,

Fie la răsboiu,

Toți în șir grămadă

Desel mergem noi...

— Auzi, popă? auzi? zice moș loniță
— auzi păgânul, cum strică bieții co-
pilași? Eu încă-i învățam cântările,
dar nu cântări de bătaie, ci cântări
de pace și cântări bisericesti, că
D-zeu sfântul pacea o vrea, nu bătaia.

— Drept ai, moș loniță — zise popa,
râzând, par'că acum văd cum ne în-
vățai:

A, a, a!

Pacea până când va sta

Noi cu toți ne-om bucura

Și vom cânta,

A, a, a!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Da, asta vă învățam și doară
nu-i bine?

— Ba-i bine, încă-i foarte bine, ci
ian stăi o leacă, moș loniță, să cânt
toată cântarea asta — de mi-a mai
veni în minte — să o învețe și bietul
Aurel.

Apoi popa începu, cam după cum
știa că se pricepe să cânte moș
loniță:

E, e, e...

Doamne miluește-ne

Și de rău ferește-ne

E, e, e!

După asta râse una lungă, de veni și preuteasa dela culină la răsul cel din inimă al lui. Iar după ce părințele Trandafir (că așa-l chema) văzu pe preuteasa lui aci, îi făcu semne din ochi, apoi începu: ascultă, preutesică, o cântare frumoasă din zilele cele vechi și bune:

I, i, i!
 Pacea 'n lume pân' va fi
 Noi cu toți ne-om veseli
 Și vom cânta
 I, i, i!

Preuteasa începu și ea să râdă, dar băgând de seamă că moșului lo-niță nu-i cade bine, începu:

— E frumoasă cântare, popă, foarte frumoasă, dar mult mă mir că nici odată nu mi-o-ai cântat de când suntem laolaltă; ian mai cântă o leacă, că tare-mi place și doar de a lua și Aurel ceva 'n minte din ea.

Iar popa Trandafir nu așteptă multă îmbiare ci începu pe un glas bătrânesc:

O, o, o!
 Doamne pacea ține-o
 Doamne bună iarnă fu,
 U, u, u!
 Bună vară se făcu
 U-u-u!

După sfârșitul cântării iar urmă un râs cu hohot, apoi părintele Trandafir începu a se lua cu buna pe lângă moș Ioniță, căci îl vedea că stă supărat:

— Așa, moșule, că nu înzădar m'ai învățat, că iacă și acum țin în minte mai toată cântarea, care m'ai învățat?

Dar moș Ioniță era neîmpăcat; oftă una lung și apoi zise: — Drept are cântecul:

Dai, strică-tă-i lumea tare,
Cum se poartă rău îmi pare!

— Aceea-i drept, ce zice cântecul d-tale — răspunse popa râzând, dar știi d-ta ce zice altă zicală:

„Pășește cu lumea, că de nu rămâi!“
Apoi să-ți mai spun una dreaptă, unchiule și moș Ioniță, dar acum nu fi-o spun în glumă: Eu nu pricep de loc cum poți sta d-ta să judeci așa aspru pe un om, care numai de două săptămâni e la noi și numai de o săptămână a început a învăța pruncii. Ian stăi, așteaptă să treacă

din vreme până colo la primăvară, atunci s'a vedea ce spor a făcut, apoi atunci l'om putea judeca, dar acum să fim mulțumiți că trag copiii la el și să-i dăm bună pace, că el știe ce face și cum face, că doară în preparandie, în trei ani de zile, numai de aceea a stat, ca să învețe meșteșugul dăscăliei după cum cer legile și învățăturile de azi.

*

Dumineca după sfârșitul slujbei ieși părintele Trandafir în ușa altarului și finu poporenilor o cuvântare foarte frumoasă despre prețul învățăturei, aducând mai multe pilde, de unde oamenii să poată vedea, ce *poate* omul cu carte și ce *pate* omul fără de carte; apoi sfârși: „lubiții mei! Ni-a dat D-zeu un învățător tinăr, bine învățat în trebile dăscăliei; copiii trag la dumnia-lui, dar nu prea are de pe ce să-i învețe. Iată, dragii mei, ar avea lipsă fiecare copil de o tăbliță, pe care să învețe scrisoare și ar avea fiecare copil lipsă de carte, de unde să învețe a ceti; amândouă fac

numai 35 creștari; drept aceea, fiecare creștin ce are copil în școală, să-i deie câte 35 creștari ca să-i cumpere învățătorul tăbliță și carte.

După eșirea din biserică se făcu mare svon în sat; omenii nu puteau suferi o batjocură ca aceea: o dare nouă pe capul lor.

— Ce gândești, vecine Mitule, zicea Nuțul Dembului, ce gândești? Să ne mai plecăm și la una ca asta? Astăvară, când veni protopopul cu po-doimele lui de ne scoase din minte să scoatem din slujbă pe dascălul Ioniță, care cu bătrânețele lui numai între copii îi bun, în școală și la strană în biserică, ne plecarăm, ca niște oi fără a pune măcar un cuvânt pentru bietul bătrân. Ba ne mai plecarăm și la aceea, să facem dascălului pe care ni-l trimite vlădicia, o plată de 200 florini de argint și de fiecare copil câte 4 cupe de secară. La toate ne plecarăm, nu-i așa? Acum vine popa și chiar din altar ne predică să mai dăm dascălului câte 35 creștari. Asta mi

se pare totuși prea mult! Ori ce zici tu, vecine Mitule?”

— Așa e, vecine și cumetre Nufule, așa e, zise Mitul Burlea, unul din cei mai mari dușmani ai vinarului, care mai în toată ziua-și răzbuna asupra jidovilor, de ce au răstignit pe Domnul Christos și ca să fie răzbunarea mai groaznică, bea până cădea sub laviță. Așa e, zise el, toată lumea e împotriva noastră, a proștilor; judele ne cere dare, notarășul plată, popa mierță, dascălul cel bătrân pensie, dascălul ăst finăr, venitura asta, ne cere bani și bucate, apoi păs de mai trăiește române, dacă poți! Acum, ca să fie păharul apăsărilor noastre și mai plin, vine popa și — precum îmi spun vecinii, că eu la biserică n'am fost, ce să zic, vine popa și mai cere de fum câte 35 crețari ca să aibă dumnealui cu dascălul ăst finăr de unde bea cafei, că doară venitura la popa mânâncă, n'ai auzit tu? Dar să nu ne dăm; de ne dăm plainic — mâne-poimâne ne mai cer pe atâta.

— Adecă lucrul nu stă chiar așa, Mitule; popa a zis să ducem banii la dascălul, ca să cumpere cărți la copii, dar lucrul tot nu mi se pare nici mie destul de curat. De ce nu a spus că trebuie dus o sumă anumită, de pildă 2—3 florini? Că dacă vor scoate ei dela tot omul ce are copil în școală câte 35 de bănuși, se adună din tot satul mai mult de 20 florini că doară satul e mare, copii sunt la 80! Acum socoți tu, să fie numai 60 de copii, care i-ar aduce câte 35 creișari fac 60 de zloși răi, fără 3 de argint, fac tocmai... oare cât păcatele fac?

— Facă, cât a face, noi să nu ne plecăm! Dascăl a avut școala noastră, dascăl bun, om cuminte, bătrân, așezat și învăța pe copii ocinașele și fără cărți; nu ne plecăm și pace!

— Bine zici tu, Mitule, nu ne dăm plavnici!

Sfaturi de felul acesta se auziră mai multe prin cel sat, cât ținu drăguța de Duminecă, iar colea, de cătră

seară, o ceafă ca de douăzeci de oameni, tot frunțași, merse la jupânul dascăl Ioniță și-l întrebară dacă e cu drept să dea bani, de care făcu popa vorbă în biserică? Dascălul Ioniță le răspunse așezat și înțelepțește că „da, trebuie să deie, că poruncă a venit dela cei mai mari, precum că tot copilul și toată copila, care umblă la școală, să aibă carte și tăbliță; carte — de unde să învețe slovele, și tăbliță de piatră, de unde să învețe poruncile lui D-zeu, că D-zeu când a scris cele 10 porunci în muntele Tavorului, de le-a dat lui Moaisă, prorocul, pe lespeda de peatră, adevă că „pe tăbliță le-a scris“.

Acum, astfel luminași, se duseră oamenii către casă, dar depărtându-se de casa dascălului Ioniță, tot ziseră unii: Nu ne dăm plavnicii nici decât; a nebunit popa ăst tinăr și pe bietul bătrân, pe unchiu-so, pe dascălul Ioniță.

— I-o fi făgăduit și lui ceva, adause altul și merseară, făcând ciorobor.

Nana dăscălița cu Lidia fură după amiazi la părintele Trandafir, în poavești, ca la neam; acolo așlară pe dascălul ăst nou, pe Ion Ispas. Părintele Trandafir și doamna preuteasă încă erau acasă. Toți împreună povestiră multe de toate, cum vorbesc oamenii când se adună mai mulți la un loc. Tinerii ascultau la vorbele celor mai în vârstă, mai spuneau și ei câte ceva, dar foarte puțin și aruncau din când în când câte o privire fureșată unul asupra altuia.

Ce mai fetișcană — Lidia asta — eugeta dascălul; ce ochi mari vineși, ce păr mare galben; ce obrăjori... apoi colea, făcută om, nu tufă!...

Și Lidia-și avea gândurile sale.

Nu e om urât dascălul ăst nou, gândea ea; drept că nu e cât un plop de înalt, dar îi stă bine, e bine făcut, negricios, dar nu-i negru de cel urât, pare a nu fi om dosnic, că-i vorbitor, și se poartă ca un domn de cei mari; ce haine pe el, par'că stă să întreacă pe vărul popa!

Cine știe ce o fi mai gândit unul și altul, destul că colea, lângă seară, când pleacă nana dăscălița cu Lidia, părintele Trandafir se scoală și el și zice dascălului: haidați, frate, să petrecem neamurile pân' acasă, să nu le mânânce un lup, c'apoi mă omoară moș Ionică. Și dascălul nu zise ba. leșiră împreună. Dar când ajunseră în drum, popa meu o ia pe o margine a drumului cu nana dăscălița, iar dascălul lșpas rămâne de cealaltă parte a drumului cu Lidia și merg și ei încetinel, ea omul, care n'are nici o grabă și prind a vorbi mai tinerește, după ce se văzură numai singuri. Vorba o începu Lidia:

— Nu ți-e urât în satul nostru, domnule învățător?

— Nu, domnișoară, nu mi-i urât, altcum eu nici nu știu ce-i urâtul. Drept și mai drept că mă temeam la început că în satul Cremenea voiu afla numai cremeni, dar acum văd că n'am avut de ce mă teme, că mai sunt și...

— Da, mai sunt și alți bolovani, îi luă Lidia vorba din gură, râzând.

— Adecă, pardon, coconiță, mie mi se pare că dta n'ai fi chiar bolovan!

— Mai ști?

— Cel puțin pe dinafară nu semeni cu bolovani.

— Dac'ar fi toate lucrurile precum le vedem!

— Că sunt așa, coconiță, eu aș putea jura, că ochii nu mă înșală.

Mai cu-o vorbă, mai cu alta, iată-s înaintea casei dascălului Ioniță, care-i aștepta în poartă, cum își petrecuse deputația sătenilor, pe care-i luminease cu tablele lui Moise.

— Am șezut cam mult, bătrânule, zise nana dascălița, văzându-și soțul în porțiță.

— Deși șezut-ați destul, numai de nu v'ați deochia; dar Lidia unde-i?

— Aci sunt și eu — zise Lidia, trecând drumul; nu te teme, unchiule, banul rău nu pierе așa lesne.

— Așa mă gândiam și eu, răspunse bunul bătrân, dar totuși se întâmplă

câte odată că se pierde și banul cel rău printre cei buni.

După ce-și poftiră noapte bună, se despărțiră; popa cu dascălul o luară îndărăt spre casă, iar familia dascălului loniță intră înlăuntru.

— Domnule părinte, zise dascălul Ispas către popa, domnule părinte, cum de coconița Lidia zice moșului loniță „unchiule“, iar nanei dăscălițe-i zice „mamă“? Ori nu-i ea fata lui moș loniță?

— Lucrul stă așa, frate Ispas: că eu sunt văr dulce cu Lidia, bătrânul cantor ne este unchiu la amândoi; mama Lidiei, cu fata fie iertat și cu moș loniță, erau frați. Tata fu preot aci, moșul loniță fu dascăl și cantor, iar mătușa Lina, mama Lidiei, fu măritată după un fruntaș de aici. Mătușa Lina însă muri când avu pe Lidia, acu-s 17 ani în postul Crăciunului. Până fu băiata de 2 ani se năcăji fată-so cu ea, iar atunci apoi o adoptă moș loniță, că el copii nu avea de loc, iar stăricică avea bunișoară, afară

de aceea tatăl Lidiei slobozi toată zestrea mătușă-mea Lina pentru copilă, de a ține-o Dumnezeu. Bătrânii aceștia ținură copila ca pe apă pufină, o dădură și la învățătură în oraș și o făcură — cum vezi — mai aleasă o leacă decât pe fetele cele de sat“.

Atâta fu de-ajuns dascălului Ion Ispas.

*

În Dumineca cea mai de-aproape, după sfârșitul slujbei, preotul Trandafir iar ieși în ușa altarului și spuse poporului o predică frumoasă despre bunătățile învățăturei, iar la sfârșit adause:

Din celea spuse azi-săptămână — nimic s'a ales; nici un copil nu duse domnului învățător bani de cărți și de tăblițe. Copiii însă fără cărți nu pot rămânea, nu-i iertat să rămână, că de unde să învețe dacă n'au cărți? Au doară cartea se învață numai de pe păreții cei albi ai școalei? Nu, nici decât nu!

Poate fi învățătorul cât de luminat, că dacă nu-i dăm ajutor, cumpărând cele de lipsă copiilor noștri, puțin spor va arăta. Ori este vre-un meșteșugar care să poată lucra fără unelte; ori D-voastră fără unelte vă lucrați țarinile, ca să vă aducă pâine? Drept aceea, curatorii să vină numai decît la școală, să ne înțelegem despre banii pentru cărțile copiilor.

Din biserică merse preotul cu învățătorul și cu curatorii ață la școală, unde după mult tărăboiu în fine hotărâra să se deie din lada bisericii banii de lipsă pentru cărți.

Acum învățătorul Ion Ispas era voios. Peste câteva zile-i veniră din oraș cărțile și tăblițele copiilor; fu chiar el cu părintele Trandafir după ele. Copiii toți erau cu voie bună, că au ce n'au mai avut. Oamenii din comună mai încetară cu gurile, dacă văzură că dela ei nu mai cere nime bani pentru nimicuri de acelea. Un om însă oftă de multe ori.. acela era bătrânul dascăl Ioniță. De multe ori

vorbia singur, când vedea că nana dăscăliță cu Lidia sunt duse de acasă. Numai se pomenea vorbind singur: S'a stricat lumea, tare s'a stricat! Să dai tu la niște amărâți de copii nepricepuți cărți și tăblițe; apoi ce tăblițe? Eu gândiam că vor fi tablele legii cu cele zece porunci.. adecă ele pietri goale, pietri vechi, pietri negre ca păcatul! Nu știu că ce vrea nepotul popa, de lasă tot după cum zice copilandrul acest de dascăl, pe o minte-s amândoi, minte fină și pace! Ei tot cu gazeturi, tot cu novele, cu fel de fel de cărți și câte cetesc, toate vreau să le facă și aici în sat, ea și când românii ar fi oameni smințiți ca să-i tot asculte, ori câte bazaconii vor născoci ei. Odată o să chiar spun nepotului popa să se ogoaie, că odată o să umble cu oamenii cât de rău; plata dascălului o a mărit, dascăl străin a adus, cărți și tăblițe la copii a adus, tot chel-tuieli aceste, nepoate — așa o să-i spun — fără de cari oamenii din Cre-menea puteau fi. Acum mai umblă și

pe câmpuri ca nebunii, cu cei amărăți de copii după ei, apoi tot amândoi, popa cu dascălul, de par'că nu altă fără i-a legat dracul laolaltă.

Așa vorbea moș Ioniță de multe ori singur și se cătrănia că s'a stricat lumea și coada veacului nu mai poate fi departe.

Într'o Sâmbătă după amiazi merge moș Ioniță iar la școală, colo, unde dăscălise el atâta amar de vreme. În grădina școalei află pe popa cu niște foarfece mari în mână, pe dascălul Ispas cu un ferăstrău, câțiva copii mai mărișori cu sape, alții cu hârlețe, iar școlărițele și ceilalți școlari fiecare cu câte unul ori mai mulți pădureși în mână.

— Bun lucru, dragii mei, zise moș Ioniță, apropiindu-se de băieți și de mai marii lor; bună ziua și bun lucru!

— Bună să-ți fie inima moșule, răspunseră popa și dascălul cu un glas.

— Par'că vreți să faceți gard de spini, ori cu ce marăcini umblă copiii în mâni?

— Nu-s spini. moșule, doară vezi că-s pomi sălbatici, meri și peri pădureși.

— Și ce veși face cu ei?

— Iacă-i curățim de spini și-i ciuntăm.

— Ei și apoi?

— Apoi-i-om pune în șanțurile celea, colo, vezi, unde lucră băieții ceia.

— Și de ce acolo chiar? De ce nu de-adreptul pe gard? Că atunci ași ști baremi că pasăre măiastră nu s'a apropia p'aici, de ași acoperi gardul cu spini de acești ageri!

— Moșule, zise popa, hai ajută-ne să-i curățim mai iute, ca să-i putem pune într'o seară, că dac'or face poame, fi-om da și dtale, să te 'ndulcești.

— Ba mâncați-le voi, fătul meu, voi le mâncați, să vă săturați bine; nu dați la nime din ele, că nu tot omul e vrednic să mânânce corobețe de pe spini.

Cu vorbele acestea dascălul Ioniță se depărtă ne mai putându-se uita la

atâta fărădelege. — Oamenii aceștia au nebunit — își zicea el — de umblă pe câmpuri, prin păduri; câte tufe, câți pădureți plini de spini, toți îi scot și-i dau bieților copii să-i aducă în curtea școalei; par'că văd ce o să facă mâne iară sătenii; până acum am tot mulcomit oamenii, i-am luat tot cu buna, le-am spus că așa e bine cum face dascălul ăst nou, că acum așa poruncește stăpânirea și cei mai mari, dar acum eu ce minciună o să-i mai mulcomesc? Nu știu, ce să mai încep? Apoi barem nepotul popa de nu ar fi amestecat în toate! Dar și el, par'că a mâncat mătrăgună, nu alta! Vai de capul meu și de zilele ce le-am ajuns! Să stăpânesc eu un sat de oameni, să rabd eu pentru negliobiile dascălului și pentru prostiile popii! Vai de tine, moș Ionică, acum, la bătrânețe, să-ți vadă ochii atâtea fărădelegi!

Dascălul Ispas cu popa Trandafir și cu băieții rămaseră în grădina școalei până își gătară tot lucrul, au

curățit și pus toți pădureții aduși din pădure; au sămănat trei straturi mari, unul cu sămburi de măr, altul cu sămburi de păr, iar în al treilea au pus prune și nuci întregi. Iși era mai mare dragul a privi la copii, cât de îndestuliți se uiau la lucrul mânilor lor; „e lucrul nostru“ puteai ceți din fețele lor. Și în adevăr lucrul lor era, căci: deși grădina o săpase un om năimit, plătit de popa, dar straturile, cărările, șanțurile, cine le făcu? Apoi cine aduse pomii? cine-i sădi? cine sămănă semințele? ei, școlarii, numai ei, cu mâna lor. Că învățătorul și preotul numai le arăta un lucru, cum se face, apoi ziceau: acum faceți și voi chiar așa! Nu vă grăbiți, numai lucrați bine! Și lucrul eșia ca din mașină de iute și de bine din mâile copiilor.

A doua zi, Duminecă fiind, preotul predică despre cultivarea pomilor, care o sfârși așa: puneți, iubii mei poporeni, puneți pomi în grădinile voastre, aduceți de pe câmp meri,

peri, cireși sălbatici; aduceși, de unde veși căpăta, pruni, nuci și alți pomi și vă umpleși cu ei grădinile, că vedeși cum fac alte neamuri. Uitați-vă la sași, câți bani fac din poame. Apoi pomii pădureși vă va învăța domnul învățător cum să-i altoiți, ca să producă poame bune și scumpe. Ce frumos ar fi satul nostru dacă toate grădinile ar fi pline cu pomi de tot felul; ce bucurie ar avea copilașii noștri, câte bucate și câți bani ne-ar rămânea, cari acum le dăm streinilor pe poame și totuși le ducem dorul; dar noi, dragii mei, noi toți, cât de lesne și de bine am trece posturile cele multe și lungi, dacă pe lângă fasole am mai avea și poame! Dar câte dări și alte lipse ne-am acoperi cu banii scoși din ele, că după poamele bune vin streini din alte țări în țara noastră și le duc cu vagoanele carului celui de foc în lumea largă. Având poame nu am fi siliți să alergăm tot la coșul cu bucate toată toamna și iarna, iar colo, de cătră primăvară să le cumpărăm dela speculanți cu

prețuri îndoite și întreite. Puneți dară pomi cât de mulți, că numai spre binele vostru și al copiilor voștri va fi. D-zeu ni-a dat pământul în stăpânire, trebuie deci să-l folosim și stăpânim așa, cât folos să ne aducă; iar folos atât de mare, pe lângă muncă atât de puțină, nu ne aduce ea atunci, când îl plantăm cu pomi buni roditori. Cu deosebire grădinile să le facem cât să fie ca raiul cel luminos, unde pusese D-zeu pe Adam și unde a stat el până după călcarea poruncii. În voia noastră stă ca grădinile noastre să fie adevărate raiuri pământești, ori să le lăsăm în starea sălbatică, în care sunt azi. Dar eu cred că mai bine va fi să facem din ele raiuri. Deci la lucru și darul Domnului să fie cu noi toți! Amin!

Așa vorbi preotul din ușa altarului. Dar oamenii la cârciumă, după eșirea din biserică, vorbiră cu totul altfel: Popa să-și vadă de trebile lui, iar dascălul să-și învețe copiii, nouă deie-ne bună pace; peste lucrurile noastre noi suntem popă și dascăl, că: de

ni se cioantă bucatele, noi ne *însămăm* altele, nu punem să ne cumpere popa nici dascălul altele:

Adecă, adause alt bețiv, noi de aceea le dăm plată să mai zică și ei câte ceva din cea gură, că de lucrat și așa nu lucră nimic, numai beau cafea și cetese minciuni din gazeturi. Dar noi vom face cum ne-am pomenit. Știu că de dragul popii ori de a dascălului nu o să umblu cu spini în spate, cum îi văzui mai în zilele trecute pe ei; ba le spun *rafta* că nici copilul nu-l mai trimit la școală de i-a pune păcatele să-l mai încarce cu spini și porumbei, că moș Ioniță a îmbătrânit ca dascăl einstif și n'a mai umblat stricând obiceiul satului.

-- Hm! zise jupânul Itzig, hm! dar proști mai puteți fi! Voi nu știți de ce vă spune popa și dascălul să vă umpleți grădinile de pomi! Mă, acum plătiți pentru avere o dare, dar atunci stăpânirea vă va mai încărca cu una, la care-i va zice dare de câștig, că văzu stăpânirea spinii și pomii

pădurești, va zice că aceia aduc atâtea și atâtea sufe la satul nostru, apoi după ele va arunca dare multă, dare grea; care dă azi 10 florini dare, atunci va da 30; care dă azi 30, atunci va da o sută bună! Iar popa și dascălul vor căpăta cinste dela împărăție, că vă putură nebuni atât de frumos! Și voi îți trage cea scurtă. Oare pe alte sate, unde sunt popi și dascăli cu tragere de inimă pentru norod, umblă cu bazaconii de aceste? De unde? Ei știu că darea de câștig e o năpastă pe oameni. Nu vedeți voi, că eu nu am casa mea, nu am nici atâta loc scris pe numele meu cât să pun palma, plătesc arândă pe an 300 florini și m'or pus și în dare cu 22 florini, zicând că e dare de câștig. Apoi eu cât bine fac satului, pe câți lipsiți nu împrumut cu bani să-și plătească darea, când executorul stă să le vândă și purcelul Crăciunului și doară se ridică cineva să zică că darea ce o dau ar fi peste măsură de mare? Feri Doamne! Ba încă vreau să-mi mai pună! Așa va

fi și cu voi după ce vor pune pentru pomi „dare de câștig“. Altcum, voi veți face cum v'a îndrepta Dzeu, eu n'am să mă bătrânesc mult cu grijile și cu nevoile voastre. M'am săturat de Cremenea voastră, mult nu mai stau aci, numai să-mi văd scoși bănișorii ce biată am prin sat, apoi mă mut la oraș, că acolo-i traiul mult mai ușor.

Așa le vorbi Itzig, iar oamenii începură a se gândi: cine are drept, popa ori Itzig? De bună seamă ei chibzuiră deocamdată că Itzig are dreptate, că doară vede în carte; apoi popa numai greutăți vrea să ne pună — ziseră câțiva băutori nepricepuți.

Cu totul altcum zise moș Ionță, dascălul cel bătrân, cătră nescari oameni, ce-i cerură sfatul și cari îi spusură vorbele crâșmarului. El zise așa: Dragii mei, dacă am avea noi pomi ca sașii, numai spre stricăciune nu ne-ar putea fi; au doară ei plătesc împărăției mai multă dare decât noi? De unde? Nu plătesc nici ei mai mult decât noi; fiecare plătește după cât

pământ are; apoi ține tu locul pustiu ori samănă-l cu grâu curat, de dare nu scapi, că rânduiala din țară nu se poate strica iac' așa. Munciți, dragii mei, că bine vă învață popa. E drept că oamenii noștri din Cremenea nu știu alta decât să samene cucuruz, o leacă de grâu pentru zile mari și să facă niște gordee de ogrinji botezate „fân”. Să auziți voi cum cetește popa cu dascălul din cărți că fac alte neamuri, cu pământ mai puțin și mai rău decât cum este al nostru! Zice că prin țara franțuzului și a praisului pământul nu e mai bun decât al nostru, totuși, ei au grâul cel mai curat, săcara cea mai bogată, vinul cel mai bun și poamele cele mai scumpe, pe care fac parale frumoase. Apoi voi încă știți prea bine că rachia cea bună se face din prună, că par'că voi cântați în birt și pe la ospețe:

Bună-i, bună, bună,
 Rachia de prună,
 Dar cea de cireasă
 E mai drăgălașă!

Puneți-vă dară, dragii mei, la lucru, dar vă puneți cu toată inima, faceți

numai cum zice nepotul popa, că stau bun că rău nu va fi. Altcum silă nu-i; noi avem datorința să vă deșteptăm, dar n'avem dreptul să vă silim.

Ce vor fi mai gândit oamenii, ce nu, cine mai știe; destul că se îm-prăștiară și mare lucru nu făcură astădată din vorbele dascălului loniță, ca și din ale preotului; dar de vorbele jupânului Ițig își aduceau tot mereu aminte, că — mă rog D-voastră — el le și împrespăta mai des în minte și se și întâlnea mai des cu oamenii decât popa și decât dascălul loniță.

* * *

La Crăciun fu lucru frumos în biserică, dascăluțul cel nou cântă cu toți școlarii în biserică, ba cântară și feciorii cei holtei, pe cari îi învățase serile în postul Crăciunului, dar așa cântă — cum nu mai auzise pui de om în Cremenea; mai că încremeniră cremenenii când auziră cântările cele frumoase ce le zicea dascăluțul cu tot fineretul safului: unul mai gros, altul mai subțire și totuși

tofi se nărăviau. Plăcea cremenenilor, dar totuși nu de tot; dascăluțul ăst nou e om învățat, dar mă tem că ne strică legea; nu vezi tu că el nu umblă la colindat, după cum era obiceiul să umble dascălul cu copiii la Crăciun și după cum umblă și azi nenea Nechita din Prăbușita, vāru-mi-o dascălul de acolo, — așa zise lelea Nastasia, crâsniceasa, cătră vārucă-saloana Fișului, iar aceea-i răspunse cam în șoaptă :

Am auzit, tu, vārucă, mi-a spus chiar nana dascălița, că dascălul ăst tinăr umblă după Lidia lor; a mai zis nana dascălița, că moș Ioniță, dascălul cel bătrân, mai învață pe cest tinăr câte ceva, cu deosebire la glasuri și la celea bisericesti; precum se vede o să facă ce-or face în dulcele ăsta.

Noa, noa, de aceea nici nu umblă la colindat, n'o fi ajuns încă cu învățăturile până acolo; d'apoi, învața-va că-i tinăr. Mie, îți spun drept că de una-mi place de el, că Linița mea așa trage la el, la școală și așa zice pe carte de ai gândi că-i fată de popă!

— Doar așa și Nițul meu, cetește, pârlitul, de rupe locul; să tot cerea dela mine să-l las să zică el apostolul la Crăciun, dar i-am spus dascălului să nu facă un lucru ca ala, că de mi-o deochia cineva copilul — în temniță piere. Și m'a ascultat dascălul, ce era să facă.

— Ce price avuseși tu astă toamnă cu el?

— Atunci mă pricinii grozav cu el că a fost tuns pe Nițul, dar tot el a fost mai cuminte decât mine. Știi ce mi-a zis? Lasă, lele, că părul acela i-a crește mai frumos de cum a fost, dar știu bine că el singur nu l'a mai lăsa lung, după ce va vedea cât îi e capul de ușor cu părul tuns. Eu am fost cu mânia, dar și mie mi-a trecut, iar Nițul de atunci se funde mai în toată săptămâna și-i stă bine pârlitului.

D'apoi vezi că-i stă bine, că așa-s cărturarii.

Tot cam de aceste vorbe se auziau mai în toate casele, cât finură sărbătorile Crăciunului.

Începând dascălul cel nou a cânta în biserică cu copiii și cu feciorii, biserica era totdeauna plină de lume, chiar și de prin satele vecine, iar a doua zi de Rusale fu examenul.

Mare lucru era scris în cartea firei ca să vadă azi cremenenii!

Înlemniră... ba nu... încremeniră cremenenii când văzură că copiii ceteșe ca pe apă, iar dl protopop zicea la fiecare: foarte bine, drăguțule, foarte bine, pe ori care-l întreba. Bieții oameni nu mai credeau ochilor. Auzit-au ei în ziua aceea lucruri, de cari nici Ițig nu știa spune, dar nu-și puteau da seamă, cum și de unde să știe copiii acei mici atâtea lucruri, unele mai grele decât altele. După ce gătară două-trei feluri de învățături, unele de-a rostul despre D-zeu și facerea lumii, Adam, Cain, Avel, Noie, Turnul Vavilonului, Moise, Cristos și alți sfinți; altele din carte, despre boi și vaci, albine și trântori, raci și pești; altele cu creta pe tablă, cu numărușuri; altele de-a rostul, despre Traian și câte și mai câte,

apoi ieșiră copiii afară, oamenii și protopopul încă ieșiră să se răco-rească, că le fierbea capul de câte auziseră, de gândiai că-i căldarea cu jintiță. Adecă în curtea școalei văzuseră lucruri și mai minunate: altoi de tot felul, toți micuți, dar prinși frumos, iar în straturi câteva mii de pomișori răsăriți din sămânță, de un lat de mână de înalți și deși ca cânepa. Acolo se uitară oamenii lung și par'că nu-și credeau ochilor. Protopopul puse pe copii să spună cum s'au făcut toate acelea, iar copiii spuneau cum au adus pădureții de pe câmp și din tufiș, cum i-au pus, cum au săpat și sămănat sămânța, cum au altoit și plivit; iar protopopul, lăcrămând de bucurie, zise: ferice de Cremenea, că are un învățător bun, cum nu mai au alte comune din tractul meu; dar, de nu-l va ști prețui, îl duc în Ivănești, la mine, în satul meu.

— Că nu-l dăm, domnule protopop, nu-l dăm nimărui! strigară oamenii, e domnișorul nostru, nouă ni l-a trimis

D-zeu, l'om ținea, cum vom putea, dar să se ducă dela noi nu l-am lăsa!

*

A treia zi de Rosale tot satul era plin că numai decât după examen s'a logodit Lidia dascălului Ionică cu Ispas, cu dascălul cel nou, fiindu-le naș chiar protopopul.

Peste două săptămâni le fu ospățul, ospăț românesc, nu glumă. Mai tot satul fu acolo la veselie și voie bună; care de care se grăbia să cinstească noua păreche; toți frunțașii aceluși ținut luară parte la veselie; protopopul cu doamna protopopeasă fură nași.

La masă închinarea după obiceiul românesc, iar dascălul Ionică, ca tată crescător al Lidiei și ca soceru-mic, închinând cu un poc al mare dlui protopop, nu se putu răbda să nu adaugă:

Coada veacului, dragii mei, coada veacului nu mai poate fi departe, că am ajuns vremuri când puiul știe mai multe decât cioara, oul mai multe decât găina, finerii mai mult decât bătrânii! Acu-i anul, când mă puse domnul protopop în pensie, eu cre-

deam că dascăl mai învățat decât mine nici dela dracul nu poate să aducă unul, chiar în Cremenea.

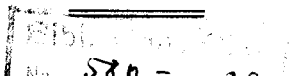
Astă toamnă mă mâniai foc, văzând că aduce pe copilandrul ăst de lșpas, pe care-l luaiu acum de ginere, și-l pune dascăl în Cremenea, unde eu, om bătrân, dăscălisem o viață de om; nu-mi plăcea de loc, cum vedeam că începe cu copiii. Pe nepotul Trandafir, pe popa, încă mă mâniai și mă supărai grozav, văzând că-i prinde parte, dar — dragii mei și a lui D-zeu sfântul, — la examen am văzut că zău eu sunt numai copil pe lângă copilandrul ăst de ginere; văzui că nu mai știu nimic pe lângă dascălii ăști noi; drept aceea mă și învoi a da pe Lidia după el, adecă pe nepoata mea de soră, ca el să fie drept urmaș al meu, nu numai în școală, dar și în moșie și în tot ce biată am, ca astfel să fie mai legat de Cremenea și de norodul acest bun, care la mine venia după sfat în toată una vreme. Acum hidași dară să cioenim întru

sănătatea domnului protopop și a doamnei protopopese, pentru ferirea mirilor și pentru folosul nostru!

— Vivat! Să trăiască și moș Ioniță, dascălul nostru cel bun.

*
*
*

Astăzi adeseori merge un copilaș mândru, ca un înger, urmat de tată-so și de mamă-sa, în cimitirul bisericii din Cremenea, ducând în mână fiecare câte o cunună de flori vinete, ca cerul când e mai senin. Se opresc la un mormânt păjiștit, îngenunche, pun cununile pe el, zic un „Tatăl nostru“, își fac cruce, sărută crucea cea de piatră pe care stă săpat „Aci odihnește în Domnul moș Ioniță, dascălul din Cremenea“ și pleacă făcuți cătră casă. Știți cine-i copilul și cine-i sunt părinții: e Ioniță cel mic, pruncul lui Ion Ispas și al Lidiei, merge cu tată-so și cu mamă-sa la mormântul moșului Ioniță, pe care cruda moarte l'a secerat din numărul celor vii. Nu i-a fost dat de soarte să vadă coada veacului...

Biblioteca populară a Asociațiunii („ASTRA“).

În anul 1932 au apărut până acum următoarele numere vrednice de celtit de țaranul român:

Cel ce vrea să sădească în grădina sa viță de pomi sănătoși, aducători de roadă bogată, va face bine să cetească „*Cultura pomilor*“, după elima, poziția și solul grădinei de dl. prof. *Ieronim Mardan* (cu 13 ilustrații) — Nr. 190 — (10 Lei).

Cel ce vrea să aibă sfaturi bune și rețete de mâncări în gospodăria sa, va afla un sfetnic foarte potrivit în „*Bucătăria gospodinei dela sate*“, de d-na *Ana Victor Lazăr*. Broșura aceasta apare în ediția a 2-a, sporită și conține zeci și zeci de rețete de mâncări, dela supe, ciorbe, borșuri, sosuri, până la fripturi de tot soiul, la aluaturi și la sfaturi cum se păstrează legumele și alte alimente. Nr. 191 — (5 Lei).

O cărticică cu minunate sfaturi cetățenești este cea intitulată „*Pentru temelul țării*“. Părintele *I. Agârbiceanu*, cunoscutul nostru scriitor, vorbește pe înțelesul tuturor despre greutățile timpului despre trecut, despre binefăcătorii nației, despre buna rânduială, despre „adevărata revoluție“, despre limbă și Sf. Scriptură, așa, cum trebuie să vadă și să înțeleagă țaranul nostru chemările vremii. O educație cetățenească de aur! Nr. 192 — (5 Lei).

Cine n'a uitat întâia broșură din „*Biografii romane*“ (Nr. 186) de *A. W. Grube*, în trad. lui *Nicolae Petra-Petrescu*, unde a fost vorba de cei șapte regi romani și de începutul Republicii romane — va celti cu plăcere și interes sfârșitul, despre timpul de eroism și despre decadența Republicii romane. În partea aceasta a doua este vorba despre Hanibal, despre

dărâmarea oraşului Cartagena, despre cei doi Grachi, Tiberiu şi Caius, despre Iuliu Cezar şi omorârea lui, despre Antoniu şi Cleopatra, despre împăratul August şi despre venirea creştinismului. Nr. 193 — (5 Lei).

„*Ingrijirea mamei şi copilului mic*“, de Dr. Iosif Stoichişia, medicul primar al judeţului Sibiu. Câteva sfaturi foarte folositoare privitoare la tot ce poate fi spus despre o mamă, care naşte şi care vrea să-şi crească copilul aşa, ca să-i facă bucurie în viaţă. Sunt descrise pe larg: baia, alăptatul, hrana cealaltă, înfăreadul, bolile de copil mic, venirea dinţilor şi multe altele. Un sfetnic minunat. Românilor le mor copiii în anii dintâi după naştere. Aici avem înşirate pricinile, pe larg, ca să ne putem apăra de această primejdie naţională: numărul prea mare de morfi. Nr. 195 — (5 Lei).

„*Dela fraţii noştri din Muntenia*“, snoave şi ghicituri, adunate de domnii N. S. Dumitrescu şi I. N. Popescu. E vorba să ne cunoaştem fraţii din toate ţinuturile României şi să ne apropiem sufleteşte! Aici au adunat doi oameni de inimă glume şi ghicituri reuşite, ca să se vadă deşteptăciunea munteanului. Nr. 194 — (5 Lei).

„*Dascălul Ioniţă*“, povestire din viaţa dela ţară, de Ion Pop-Reteganul. Nu mai trebuie să aducem laude scriitorului acestuia pentru popor; îl cunoşce prea bine cetitorii români dela ţară. Şi aici ne povesteşte Pop-Reteganul cu farmecul său de om sfătos, care ştie multe, încât i-ai asculta voroava nopţi întregi, ca la „1001 de nopţi“. Nr. 196 — (5 Lei).

„*Calendarul Astei*“ pe anul 1933, redactat de secretarul literar al „Astei“, dl Horia Petra-Petrescu, va cuprinde, ca de obicei, multe articole şi ilustraţiuni, cu fel de fel de sfaturi, cu povestiri, poezii şi biografii de oameni mari, încât va fi o comoară pentru casa ţăranului român.

Ilustraţia copertei de domnişoara Rea Silvia Radu.